บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในบทนี้เป็นการพิจารณาถึงผลของการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage Index: RCA) ของธุรกิจส่งออกปลาสวยงามของไทยและประเทศคู่แข่ง ในส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทย โดยอาศัยแบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ (Constant Market Share Analysis: CMS) และส่วนที่สาม เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่กำหนดความได้เปรียบเชิงแข่งขันในระดับประเทศของธุรกิจปลาสวยงามของไทย โดยใช้แบบจำลอง Diamond Model เพื่อให้ทราบถึงความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกปลาสวยงามของไทย

4.1 การวิเคราะห์โดยใช้ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA)

ในการศึกษาค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในสินค้าปลาสวยงามของไทยกับประเทศคู่แข่ง คือ สิงคโปร์ และมาเลเซีย เป็นการพิจารณาถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าปลาสวยงามของ ไทย สิงคโปร์ และมาเลเซีย ในตลาดโลก

การศึกษาค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของปลาสวยงามจะใช้ข้อมูลการส่งออกปลาสวยงาม (United Nations Commodity Trade code 030110 Ornamental fish, live) ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2550

จากตารางที่ 4.1 แสดงมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยและประเทศคู่แข่ง คือ สิงคโปร์ และมาเลเซีย ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2550 พบว่า สิงคโปร์มีมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามไปยังตลาดโลกมากกว่า มาเลเซีย และไทย โดยในปี พ.ศ. 2545 สิงคโปร์มีมูลค่าการส่งออกปลาสวยงาม เท่ากับ 41,491 พันดอลลาร์สหรัฐ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็น 66,115 พันดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2550

ขณะที่มาเลเซียเป็นประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามเป็นอันดับรองลงมาจากสิงคโปร์ โดยในปี พ.ศ. 2545 มาเลเซียมีมูลค่าการส่งออกปลาสวยงาม 17,735 พันดอลลาร์สหรัฐ และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งมีมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามเป็น 27,760 พันดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2550

ส่วนไทยมีมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับสิงคโปร์ และมาเลเซีย โดยในปี พ.ศ. 2545 มีมูลค่าการส่งออกปลาสวยงาม 5,244 พันดอลลาร์สหรัฐ และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็น 16,440 พันดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2550

ตารางที่ 4.1

มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของแต่ละประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2550

มูลค่า : พันดอลลาร์สหรัฐ

ประเทศ	ปี					
	2545	2546	2547	2548	2549	2550
ไทย	5,244	7,399	9,852	12,503	13,708	16,440
สิงคโปร์	41,491	42,092	50,425	54,109	61,433	66,115
มาเลเซีย	17,735	19,334	21,565	22,462	22,384	27,760
อื่นๆ	99,981	127,562	168,933	153,455	159,241	188,302
โลก	164,450	196,387	250,775	242,529	256,765	298,616

ที่มา : http://comtrade.un.org/db/dqBasicQuery.aspx

ภาพที่ 4.1

มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทย สิงคโปร์ และมาเลเซีย ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2550

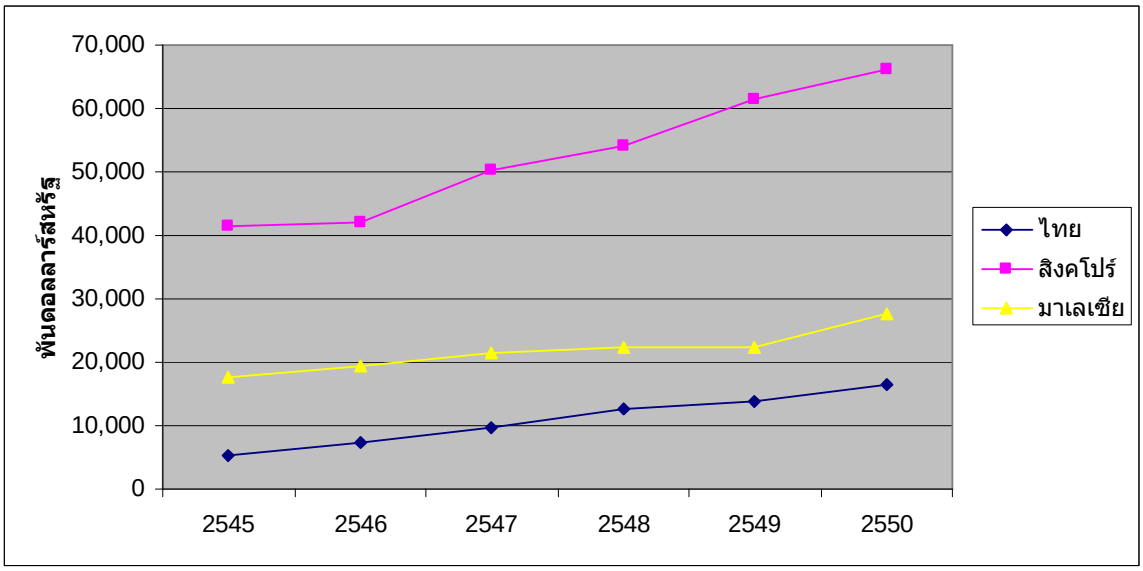

ที่มา : http://comtrade.un.org/db/dqBasicQuery.aspx

ตารางที่ 4.2

มูลค่าการส่งออกสินค้าทุกชนิดของแต่ละประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2550

มูลค่า : พันดอลลาร์สหรัฐ

ประเทศ	ปี					
	2545	2546	2547	2548	2549	2550
ไทย	68,108	80,323	96,248	110,110	130,580	153,571
สิงคโปร์	125,177	159,963	198,633	229,652	271,801	299,297
มาเลเซีย	94,058	104,707	126,640	141,624	160,669	176,206
อื่นๆ	5,469,188	6,591,158	8,240,671	9,357,769	10,867,304	12,061,788
โลก	5,756,532	6,936,151	8,662,191	9,839,156	11,430,354	12,690,863

ที่มา : http://comtrade.un.org/db/dqBasicQuery.aspx

ตารางที่ 4.3

ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของการส่งออกปลาสวยงามของไทย สิงคโปร์ และมาเลเซีย ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2550

มูลค่า : พันดอลลาร์สหรัฐ

ประเทศ	ปี					
	2545	2546	2547	2548	2549	2550
ไทย	2.69	3.25	3.54	4.61	4.67	4.55
สิงคโปร์	11.60	9.29	8.77	9.56	10.06	9.39
มาเลเซีย	6.60	6.52	5.88	6.43	6.20	6.70

ที่มา : คำนวณจากตารางที่ 4.1 และตารางที่ 4.2

ภาพที่ 4.2

ค่า *RCA* ของการส่งออกปลาสวยงามของไทย สิงคโปร์ และมาเลเซีย ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2550

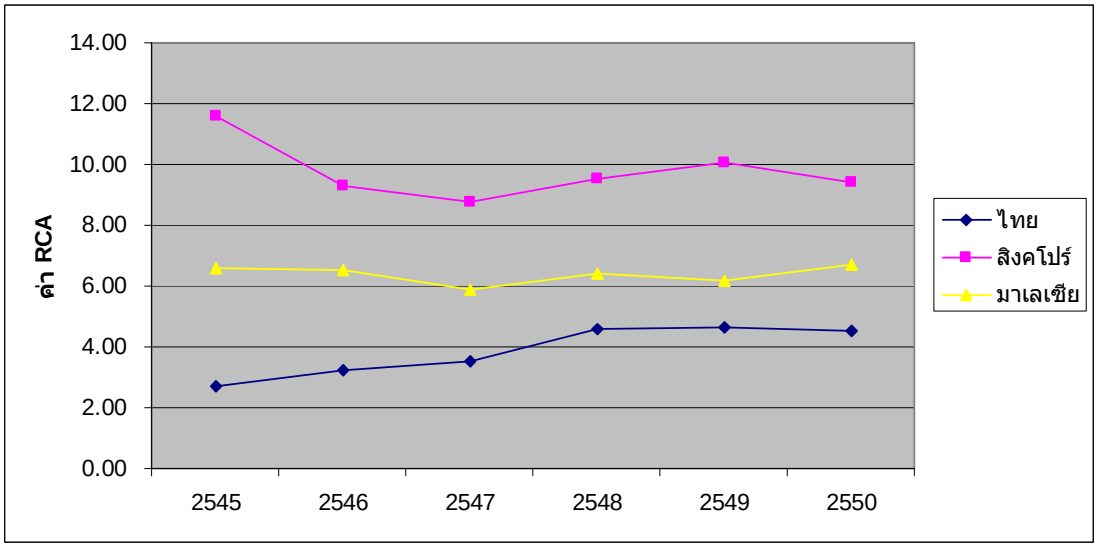

ที่มา : จากตารางที่ 4.3

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามน้อยกว่าประเทศคู่แข่ง คือ สิงคโปร์ และมาเลเซีย ก็มิได้หมายความว่าไทยจะไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกปลาสวยงาม เพราะเมื่อพิจารณาถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (*RCA*) พบว่า ไทยมีค่า *RCA* น้อยกว่า สิงคโปร์ และมาเลเซีย แต่ค่า *RCA* ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า 1 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงปี พ.ศ. 2545-2549 โดยในปี พ.ศ. 2545 ไทยมีค่า *RCA* เท่ากับ 2.69 จากนั้นก็เพิ่มขึ้นเป็น 4.67 ในปี พ.ศ. 2549 แสดงว่า ประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าปลาสวยงาม และความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ไทยมีนั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจาก สัดส่วนมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยที่ส่งออกไปยังตลาดโลกนั้นเพิ่มขึ้น โดยแต่เดิมไทยมีความได้เปรียบในด้านสภาพอากาศและที่ตั้งทางภูมิประเทศที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของปลาสวยงามอยู่แล้ว ประกอบกับรัฐบาลของไทยให้การสนับสนุนและช่วยเหลือในการส่งออกปลาสวยงามนี้เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยที่ส่งออกไปยังตลาดโลกนั้นเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2550 ค่า *RCA* ของไทยมีค่าลดลงเป็น 4.55 เนื่องจากผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจซบเซาในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศผู้นำในตลาดการค้าโลก จากภาวการณ์ดังกล่าวทำให้สหรัฐอเมริกาลดการนำเข้าสินค้าจากประเทศคู่ค้าต่างๆ ลง ทำให้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของไทยโดยเฉพาะในภาคการ

ส่งออกเกิดการชะลอตัว แม้ว่าในปี พ.ศ. 2550 นี้ ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบลดลงจากปีก่อน แต่ก็ยังคงมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบอยู่ เนื่องจากไทยมีค่า *RCA* มากกว่า 1

สิงคโปร์มีค่า *RCA* มากกว่า มาเลเซีย และไทย ซึ่งตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษา พบว่า ค่า *RCA* ที่คำนวณได้ค่อนข้างผันผวน โดยในปี พ.ศ. 2545 สิงคโปร์มีค่า *RCA* เท่ากับ 11.60 ก่อนลดลงเหลือ 8.77 ในปี พ.ศ. 2547 เนื่องจากสัดส่วนมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของสิงคโปร์ที่ส่งออกไปยังตลาดโลกนั้นลดลง สำหรับ ในปี พ.ศ. 2549 สิงคโปร์มีค่า *RCA* เพิ่มขึ้นเป็น 10.06 และลดลงเป็น 9.39 ในปี พ.ศ. 2550 เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจโลกชะลอตัวจากพิษเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้การส่งออกสินค้าของสิงคโปร์ชะลอตัวด้วยเช่นกัน จากผลการคำนวณค่า *RCA* จะเห็นได้ว่า สิงคโปร์มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าปลาสวยงาม เนื่องจากมีค่า *RCA* มากกว่า 1 โดยมีจุดเด่นที่สำคัญที่ทำให้สิงคโปร์มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ คือ เรื่องทำเลที่ตั้ง ซึ่งทำให้สิงคโปร์เป็นเมืองท่าที่สำคัญของโลก พร้อมทั้งมีระบบการจัดการขนส่งสินค้า ในการจัดการด้านห่วงโซ่การผลิต ในระดับมาตรฐานโลก รวมถึงการเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญ ทำให้สิงคโปร์เป็นฐานในการทำการค้ากับทั่วโลก เช่น ประตูเปิดสู่เอเชีย-แปซิฟิก ศูนย์กลางการค้า/บริการของภูมิภาค ศูนย์กลางการเดินเรือพาณิชย์ ศูนย์กลางการเงินของภูมิภาค ศูนย์กลางการบินพาณิชย์ ซึ่งจุดเด่นดังกล่าวทำให้สิงคโปร์มีความได้เปรียบในด้านต้นทุนการขนส่งสินค้าที่ต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง

มาเลเซียเป็นประเทศที่มีค่า *RCA* รองจากสิงคโปร์ และค่า *RCA* ที่คำนวณได้ค่อนข้างผันผวนเช่นเดียวกับสิงคโปร์ โดยในปี พ.ศ. 2545 มาเลเซียมีค่า *RCA* เท่ากับ 6.60 หลังจากนั้น ค่า *RCA* ก็มีค่าลดลง เท่ากับ 5.88 ในปี พ.ศ. 2547 เนื่องจากสัดส่วนมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของมาเลเซียที่ส่งออกไปยังตลาดโลกนั้นลดลง จากนั้นค่า *RCA* มีค่าเพิ่มขึ้นเป็น 6.43 ในปี พ.ศ. 2548 แต่กลับลดลงเหลือ 6.20 ในปี พ.ศ. 2549 และในปี พ.ศ. 2550 มาเลเซียก็มีค่า *RCA* เพิ่มขึ้นเป็น 6.70 ซึ่งการเพิ่มขึ้นของค่า *RCA* ในปี พ.ศ. 2550 นั้นเนื่องมาจากมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามเพิ่มขึ้น โดยที่มีรัฐบาลให้การสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างเต็มที่ จากค่า *RCA* ที่คำนวณได้ แสดงว่า มาเลเซียมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าปลาสวยงามโดยเฉพาะมีความได้เปรียบในด้านภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ทำให้ปริมาณการผลิตปลาสวยงามของมาเลเซียมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นกล่าวคือ ปริมาณการผลิตปลาสวยงามในช่วงที่ผ่านมามีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10 ต่อปี ประกอบกับ รัฐบาลของประเทศมาเลเซียให้การสนับสนุนในเรื่องการพัฒนาการเพาะเลี้ยง เทคโนโลยี การฝึกอบรม และการให้

ความช่วยเหลือทางการเงิน โดยบรรจุอยู่ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 (ปี 2549-2553)

ดังนั้น จากการเปรียบเทียบค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของประเทศไทย สิงคโปร์ และมาเลเซีย พบว่า ทุกประเทศที่ มีค่า $RCA > 1$ แสดงว่าทุกประเทศมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าปลาสวยงาม โดยสิงคโปร์มีค่า RCA มากกว่า ทั้ง 2 ประเทศ คือ มาเลเซีย และไทย ตามลำดับ อย่างไรก็ดี ประเทศที่มีค่า RCA มากกว่า ไม่สามารถสรุปได้ว่ามีความสามารถในการส่งออก หรือในสินค้านั้นมากกว่า นอกจากนั้น ค่า RCA ที่คำนวณได้ก็ไม่สามารถแสดงผลของการกีดกันทางการค้าหรือการสนับสนุนของภาครัฐออกมาได้

4.2 การวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ (CMS)

ในการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ (CMS) เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของการส่งออกปลาสวยงามในตลาดนำเข้าปลาสวยงามที่สำคัญของไทย คือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และฮ่องกง โดยแบ่งช่วงเวลาในการศึกษาออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือ พ.ศ. 2545 – 2547 และช่วงปี พ.ศ. 2548 – 2550 โดยสามารถอธิบายผลการศึกษาได้ดังนี้

1. มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยไปยังตลาดโลก ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2550 (ตารางที่ 4.4) พบว่า มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2545 ประเทศไทยส่งออกปลาสวยงามไปยังตลาดโลกมีมูลค่าเท่ากับ 5,243.53 พันดอลลาร์สหรัฐ และเพิ่มขึ้นเป็น 16,439.58 พันดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2550 โดยมีการส่งออกปลาสวยงามไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญอย่าง ฮ่องกง สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น เท่ากับ 3,580.09 2,644.57 และ 615.87 พันดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ

ฮ่องกง เป็นตลาดนำเข้าสินค้าเพื่อส่งออกต่อ (Re-Export) โดยจะนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่นๆ เพื่อนำมาส่งออกต่อไปยังประเทศต่างๆ เนื่องจากฮ่องกงไม่มีศักยภาพในเรื่องพื้นที่ ในตลาดฮ่องกงนี้ ไทยสามารถส่งออกปลาสวยงามไปยังตลาดฮ่องกง มีมูลค่าการส่งออก 420.01 พันดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2545 และสามารถขยายมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นมากกว่า 8 เท่า เป็น 3,580.09 พันดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2550

สหรัฐอเมริกา เป็นตลาดส่งออกที่ใหญ่ที่สุดของไทยมาโดยตลอด พบว่า ในปี พ.ศ. 2545 ไทยมีมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามไปยังสหรัฐอเมริกา 2,059.64 พันดอลลาร์สหรัฐ และเพิ่มขึ้นเป็น 2,080.98 พันดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2546 ก่อนลดลงเป็น 2,048.09 พันดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2547 จากนั้น ในปี พ.ศ. 2548-2549 ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกปลา

สวยงามเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2547 เป็น 2,812.99 และ 3,206.60 พันดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ และลดลงเป็น 2,644.57 พันดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2550 เนื่องจากเศรษฐกิจของสหรัฐเข้าสู่ภาวะซบเซาจึงส่งผลให้ภาคการส่งออกของไทยชะลอตัว ทำให้มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยลดลง

ญี่ปุ่น เป็นอีกหนึ่งตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย โดยในปี พ.ศ. 2545 ไทยมีมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามไปยังตลาดญี่ปุ่น 252.75 พันดอลลาร์สหรัฐ และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็น 755.94 พันดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2548 แต่ในปี พ.ศ. 2549 ไทยมีมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามไปยังตลาดญี่ปุ่นลดลงเป็น 632.66 พันดอลลาร์สหรัฐ และในปี พ.ศ. 2550 ไทยมีมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามไปยังตลาดญี่ปุ่น เท่ากับ 615.87 พันดอลลาร์สหรัฐ

ตารางที่ 4.4

มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยไปยังตลาดโลกของแต่ละประเทศ

ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2550

มูลค่า : พันดอลลาร์สหรัฐ

ประเทศ	ปี					
	2545	2546	2547	2548	2549	2550
ฮ่องกง	420.01	435.63	1,060.54	1,580.26	1,884.50	3,580.09
สหรัฐอเมริกา	2,059.64	2,080.98	2,048.09	2,812.99	3,206.60	2,644.57
มาเลเซีย	153.65	350.19	679.87	527.77	853.10	927.74
สิงคโปร์	598.93	770.70	782.23	753.77	826.83	894.19
ญี่ปุ่น	252.75	377.73	571.08	755.94	632.66	615.87
จีน	0.14	0.41	45.97	361.42	116.23	545.71
อิหร่าน	94.74	185.15	318.03	361.42	522.72	540.04
รัสเซีย	5.64	8.15	31.93	34.21	100.08	412.64
อื่นๆ	1,658.04	3,189.95	4,314.17	5,314.94	5,564.95	6,278.73
รวม	5,243.53	7,398.88	9,851.91	12,502.71	13,707.67	16,439.58

ที่มา : http://comtrade.un.org/db/dqBasicQuery.aspx

2. มูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามของโลกโดยเฉลี่ย ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2547 (ตารางที่ 4.5) เทียบกับปี พ.ศ. 2548-2550 (ตารางที่ 4.6)

พบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2550 สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีมูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามโดยเฉลี่ยมากที่สุด เมื่อเทียบกับคู่ค้าสำคัญของไทยทั้ง 2 ประเทศ นั่นคือ ญี่ปุ่น และฮ่องกง โดยในปี พ.ศ. 2545-2547 สหรัฐอเมริกามีมูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามโดยเฉลี่ย 64,292.59 พันดอลลาร์สหรัฐ รองลงมาคือ ญี่ปุ่น และฮ่องกง มีมูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามโดยเฉลี่ย 25,658.66 และ 9,763.84 พันดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ และในปี พ.ศ. 2548-2550 สหรัฐอเมริกายังคงมีมูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามโดยเฉลี่ยมากกว่า ญี่ปุ่น และฮ่องกง โดยสหรัฐอเมริกามีมูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามโดยเฉลี่ย 70,603.92 พันดอลลาร์สหรัฐ รองลงมาคือ ญี่ปุ่นมีมูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามโดยเฉลี่ย 27,662.72 พันดอลลาร์สหรัฐ และฮ่องกงมีมูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามโดยเฉลี่ย 11,320.02 พันดอลลาร์สหรัฐ

ตารางที่ 4.5

มูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามของโลกโดยเฉลี่ยของแต่ละประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2547

มูลค่า : พันดอลลาร์สหรัฐ

ปี	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	ฮ่องกง	อื่นๆ	โลก
2545	60,517.59	25,675.77	9,467.41	157,664.23	253,325.00
2546	64,214.58	24,854.18	9,662.75	186,811.61	285,543.12
2547	68,145.61	26,446.04	10,161.35	205,202.14	309,955.15
ค่าเฉลี่ย	64,292.59	25,658.66	9,763.84	183,225.99	282,941.09

ที่มา : http://comtrade.un.org/db/dqBasicQuery.aspx

ตารางที่ 4.6

มูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามของโลกโดยเฉลี่ยของแต่ละประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2548-2550

มูลค่า : พันดอลลาร์สหรัฐ

ปี	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	ฮ่องกง	อื่นๆ	โลก
2548	72,462.05	28,801.98	11,096.59	207,575.85	319,936.46
2549	74,117.24	27,196.99	11,282.55	223,214.47	335,811.24
2550	65,232.48	26,989.20	11,580.93	240,209.86	344,012.47
ค่าเฉลี่ย	70,603.92	27,662.72	11,320.02	223,666.73	333,253.39

ที่มา : http://comtrade.un.org/db/dqBasicQuery.aspx

ตารางที่ 4.7

มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยโดยเฉลี่ยของแต่ละประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2547

มูลค่า : พันดอลลาร์สหรัฐ

ปี	ประเทศ				
	สหรัฐฯ	ญี่ปุ่น	ฮ่องกง	อื่นๆ	โลก
2545	2,059.64	252.75	420.01	2,511.14	5,243.53
2546	2,080.98	377.73	435.63	4,504.54	7,398.88
2547	2,048.09	571.08	1,060.54	6,172.20	9,851.91
ค่าเฉลี่ย	2,062.90	400.52	638.73	4,395.96	7,498.11

ที่มา : http://comtrade.un.org/db/dqBasicQuery.aspx

ตารางที่ 4.8

มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยโดยเฉลี่ยของแต่ละประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2548-2550

มูลค่า : พันดอลลาร์สหรัฐ

ปี	ประเทศ				
	สหรัฐฯ	ญี่ปุ่น	ฮ่องกง	อื่นๆ	โลก
2548	2,812.99	755.94	1,580.26	7,353.52	12,502.71
2549	3,206.60	632.66	1,884.50	7,983.90	13,707.67
2550	2,644.57	615.87	3,580.09	9,599.05	16,439.58
ค่าเฉลี่ย	2,888.05	668.16	2,348.29	8,312.16	14,216.65

ที่มา : http://comtrade.un.org/db/dqBasicQuery.aspx

ตารางที่ 4.9

แสดงผลการคำนวณในแต่ละปัจจัย

มูลค่า : พันดอลลาร์สหรัฐ

ประเทศ	มูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามของโลกโดยเฉลี่ย		มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยโดยเฉลี่ย		อัตราการขยายตัวของโลก		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
	2545-2547	2548-2550	2545-2547	2548-2550	r_j	$r_j V_{1j}$	rV_{1j}
สหรัฐฯ	64,292.59	70,603.92	2,062.90	2,888.05	0.09817	202.51	366.82
ญี่ปุ่น	25,658.66	27,662.72	400.52	668.16	0.07810	31.28	71.22
ฮ่องกง	9,763.84	11,320.02	638.73	2,348.29	0.15938	101.80	113.58
อื่นๆ	183,225.99	223,666.73	4,395.96	8,312.16	0.22072	970.25	781.68
โลก	282,941.09	333,253.39	7,498.11	14,216.65	0.17782	1,305.84	1,333.31

ที่มา : คำนวณจาก ตารางที่ 4.5-4.8

หมายเหตุ : กำหนดให้

r = อัตราการขยายตัวของตลาดโลก ในที่นี้ มีค่าเท่ากับ 0.17782

r_j = อัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามของโลกโดยเฉลี่ยไปยังแต่ละประเทศ

V_1 = มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยโดยเฉลี่ยรวมทุกประเทศ ในช่วงปี 2545-2547

V_2 = มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยโดยเฉลี่ยรวมทุกประเทศ ในช่วงปี 2548-2550

V_{1j} = มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยโดยเฉลี่ยไปยังแต่ละประเทศ ในช่วงปี 2545-2547

V_{2j} = มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยโดยเฉลี่ยไปยังแต่ละประเทศ ในช่วงปี 2548-2550

ตารางที่ 4.10

ผลการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ของแต่ละปัจจัย

มูลค่า : พันดอลลาร์สหรัฐ

ปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของการส่งออก	สูตรการคำนวณ	คำนวณ	ผลที่ได้	สัดส่วนร้อยละ
1. ผลจากการขยายตัวของตลาดโลก (World trade effect)	rV_1	(0.17782 x 7,498.11)	1,333.31	19.85
2. ผลจากการกระจายตลาด (Market -distribution effect)	$\sum_j (r_j - r)V_{1j}$	(1,305.84 - 1,333.31)	-27.46	-0.41
3. ผลจากความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness effect)	$\sum_j (V_{2j} - V_{1j} - r_j V_{1j})$	(14,216.65 - 7,498.11 - 1,305.84)	5,412.70	80.56
มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามโดยเฉลี่ยในปี 2545-2547 เทียบกับปี 2548-2550	$V_2 - V_1$		6,718.55	100.00

ที่มา : คำนวณจาก ตารางที่ 4.9

จากตารางที่ 4.7 และตารางที่ 4.8 พบว่า มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยไปยังตลาดโลก ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2547 มีมูลค่าส่งออกเฉลี่ยเท่ากับ 7,498.11 พันดอลลาร์สหรัฐ และ 14,216.65 พันดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2548-2550 ดังนั้น เมื่อเทียบมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยโดยเฉลี่ย ในปี พ.ศ. 2545-2547 กับปี พ.ศ. 2548-2550 พบว่า การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเท่ากับ 6,718.54 พันดอลลาร์สหรัฐ (การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง)

จากตารางที่ 4.9 และตารางที่ 4.10 ซึ่งวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ พบว่า การขยายตัวในการส่งออกปลาสวยงามของไทยมีผลมาจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

(1) ผลจากการขยายตัวของตลาดโลก (World trade effect) พบว่า ภาวะเศรษฐกิจโลกในช่วงปี พ.ศ. 2548-2547 เทียบกับปี พ.ศ. 2548-2550 ประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย อย่าง สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และ ฮ่องกง มีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.82 7.81 และ 15.94 ตามลำดับ ทำให้อัตราการขยายตัวของโลกเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.78

(ตารางที่ 4.9) ซึ่งเป็นเหตุให้มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของไทยมีค่าเพิ่มขึ้น เท่ากับ 1,333.31 พันดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 19.85 (ตารางที่ 4.10) ดังนั้น ผลจากการขยายตัวของตลาดโลกมีผลให้การส่งออกปลาสวยงามของไทยขยายตัว

(2) ผลจากการกระจายตลาด (Market-distribution effect) พบว่า มีมูลค่าลดลง 27.46 พันดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นสัดส่วนลดลงร้อยละ 0.41 แสดงว่า ตลาดส่งออกปลาสวยงามของไทยมีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกน้อยกว่าอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามของโลกโดยเฉลี่ย ซึ่งเป็นผลมาจาก โดยส่วนใหญ่แล้ว ไทยมีการส่งออกปลาสวยงามไปยังสหรัฐอเมริกา และตลาดในแถบเอเชีย ไม่ว่าจะเป็น ฮ่องกง มาเลเซีย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น จีน เป็นต้น ในขณะที่ตลาดสหภาพยุโรปเป็นตลาดที่มีมูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามมากที่สุด แต่ไทยมีการส่งออกปลาสวยงามไปยังตลาดสหภาพยุโรปนี้ไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากสหภาพยุโรปมีการกำหนดเงื่อนไขสุขอนามัยสัตว์และข้อกำหนดของเอกสารรับรองของปลาสวยงามเพื่อนำเข้าจากประเทศที่สาม รวมถึงการกำหนดแบบฟอร์มใบรับรองสุขอนามัยสัตว์ (model animal health certificate) ซึ่งทำให้การนำเข้าปลาสวยงามไปยังสหภาพยุโรปมีความเข้มงวดมากขึ้น และผู้ประกอบการส่งออกของไทยบางรายยังไม่มีความรู้ในเรื่องกฎหมายอย่างชัดเจน ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ตลาดส่งออกปลาสวยงามของไทยไม่ได้กระจายไปยังตลาดที่มีการขยายตัวมากเท่าที่ควร

ผลจากการกระจายตลาดเป็นผลกระทบเนื่องจากปัจจัยภายนอกของประเทศ ซึ่งประเทศผู้ส่งออกไม่สามารถควบคุมได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า มาตรกรกีดกันทางการค้าด้านภาษี และไม่ใช่ภาษีก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออก

(3) ผลจากความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness effect) จากการศึกษา พบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2547 เทียบกับปี พ.ศ. 2548-2550 ผลจากความสามารถในการแข่งขันมีค่าเท่ากับ 5,412.70 พันดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 80.56 เนื่องมาจากปัจจัยพื้นฐานในเรื่องความพร้อมทางศักยภาพการเลี้ยงและการพัฒนาสายพันธุ์ ราคาที่ต่ำกว่าคู่แข่ง รวมทั้งการควบคุมคุณภาพและการกักกันโรคของปลาสวยงามในการส่งออกที่เป็นที่ยอมรับมากขึ้น นอกจากนั้น รัฐบาลมีการให้การสนับสนุนและช่วยเหลือในสินค้าปลาสวยงามมากขึ้น ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันของไทยเพิ่มขึ้น

ดังนั้นจากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามที่เพิ่มขึ้นของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2545-2547 เทียบกับปี พ.ศ. 2548-2550 เป็นผลมาจากผลจากการขยายตัว

ของการค้าโลกเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.85 และผลจากความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นร้อยละ 80.56 ขณะที่ผลจากการกระจายตลาดลดลงร้อยละ 0.41

4.3 การวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลอง Diamond Model

การวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลอง Diamond Model เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดความได้เปรียบเชิงแข่งขันในระดับประเทศของธุรกิจปลาสวยงามของไทย โดยตัวกำหนดความได้เปรียบเชิงแข่งขันของประเทศมีอยู่ 6 ปัจจัย ซึ่งผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

4.3.1 สภาพปัจจัยการผลิตในประเทศ (Factor Conditions)

ในแต่ละประเทศนั้นจะมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น ในด้านทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้ทางเทคนิค สินค้าทุนและโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้นปัจจัยประการแรกที่ต้องคำนึง คือการผสมผสานปัจจัยที่มีความได้เปรียบของประเทศมาใช้ประโยชน์มากที่สุด และแม้ว่าจะมีความเสียเปรียบในปัจจัยการผลิตบางด้านก็ตาม ดังนั้นหากรู้จักประยุกต์ดัดแปลงก็จะทำให้ประเทศนั้นมีความได้เปรียบคู่แข่ง ซึ่งจากการศึกษาสามารถสรุปสภาพปัจจัยการผลิตได้ดังนี้

อุตสาหกรรมปลาสวยงามของไทยนับว่ามีความได้เปรียบประเทศคู่แข่งมากในเรื่องของปัจจัยการผลิตภายในประเทศ ซึ่งจะเห็นได้จากสภาพภูมิศาสตร์และภูมิอากาศของไทยมีพื้นที่ราบลุ่มที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งน้ำ อาหารธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลาซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดส่งออก รวมทั้งเป็นแหล่งที่มีปลาสวยงามพันธุ์พื้นเมืองจำนวนมากซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด ดังนั้นจึงเหมาะแก่การเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม

ภูมิศาสตร์ ประเทศไทยมีความได้เปรียบในเรื่องสภาพพื้นที่ คือ มีจำนวนลุ่มน้ำที่สำคัญหลายแห่ง ได้แก่ ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ลุ่มน้ำป่าสัก ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำมูล ลุ่มน้ำแม่กลอง และลุ่มน้ำแควน้อย โดยมีแม่น้ำ ลำธาร ลำห้วยต่างๆในแต่ละลุ่มน้ำเป็นจำนวนมาก ทำให้ความได้เปรียบในด้านนี้ส่งผลให้ประเทศไทยมีพันธุ์ปลาชนิดต่างๆ มากมายหลายร้อยชนิด เช่น ในแม่น้ำโขงและสาขา พบปลาจำนวน 243 ชนิด แม่น้ำเจ้าพระยา พบ 127 ชนิด แม่น้ำแม่กลอง แควใหญ่และแควน้อย พบ 130 ชนิด แม่น้ำมูล พบ 116 ชนิด แม่น้ำปัตตานี พบ 42 ชนิด และแม่น้ำปิง พบ 40 ชนิด (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11

ชนิดของปลาสวยงามแยกตามลุ่มแม่น้ำของประเทศไทย

ลุ่มแม่น้ำ	ชนิดของปลาสวยงาม
แม่น้ำโขงและสาขา	243
แม่กลอง, แควน้อย, แควใหญ่	130
เจ้าพระยา	127
แม่น้ำมูล	116
แม่น้ำปัตตานี	42
แม่น้ำปิง	40

ที่มา : www.water-crisis.com

สภาพภูมิอากาศ ประเทศไทยอยู่ในเขตร้อนทำให้มีอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามคือ อยู่ระหว่าง 27 - 35 องศาเซลเซียส เนื่องจากอุณหภูมิเป็นหนึ่งปัจจัยที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตและการเจริญพันธุ์ของปลา ดังนั้นจึงทำให้ปลาสวยงามของไทยเติบโตได้เร็วกว่าปลาสวยงามที่เลี้ยงในเขตอบอุ่นและเขตหนาว ตลอดจนมีสีสันอยู่ตลอดทั้งปี

แหล่งอาหาร ประเทศไทยมีอาหารธรรมชาติสำหรับการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามหลายชนิด เช่นไรแดง หนอนแดง ลูกน้ำยุง และโรติเฟอร์ ตลอดทั้งปี รวมทั้งเป็นแหล่งของวัตถุดิบที่จำเป็นในการผลิตอาหารปลาสวยงาม เช่น ปลาป่น, ปลายข้าว, ข้าวโพด, รำ, กากถั่วเหลือง เป็นต้น

แหล่งผลิตปลาสวยงามส่งออก ส่วนใหญ่เพาะเลี้ยงในพื้นที่แถบภาคกลางและภาคตะวันตก ซึ่งมีการคมนาคมขนส่ง ถนนอยู่ในระดับดีทำให้การขนส่งปลาสวยงามมายังผู้ส่งออกค่อนข้างสะดวกและรวดเร็ว นอกจากนั้น แรงงานมีทักษะและค่าแรงต่ำ ซึ่งประกอบกับแรงงานของไทยมีความเชี่ยวชาญในการเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม โดยเฉพาะการปรับปรุงพันธุ์ปลาให้มีรูปร่างและสีสันสวยงามยิ่งขึ้น อาทิ เดิมไทยต้องนำเข้าสายพันธุ์ ปลาออสการ์จากทวีปอเมริกาใต้ และได้นำมาปรับปรุงสายพันธุ์ ดังกล่าวจนได้สายพันธุ์ใหม่ เช่น ปลาออสการ์ลายเสือ ปลาออสการ์แสงอาทิตย์ และปลาออสการ์เผือก ซึ่งก็ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางทั่วโลก นอกจากนี้ คนไทยยังสามารถเพาะเลี้ยงปลาเทวดาได้เป็นจำนวนมากและคาดว่าในอนาคตปลาเทวดาจะกลายเป็นปลาสวยงามอีกชนิดหนึ่งในหลายๆ ชนิดที่ทำรายได้สูงให้แก่กลุ่มผู้ทำธุรกิจ ส่งออกปลาสวยงามของไทย ยิ่งไปกว่านั้นผู้เพาะเลี้ยงปลาสวยงามของไทยยังมีความชำนาญในการเพาะเลี้ยงปลา

สวยงามที่ออกลูกเป็นไข่ได้ด้วย ในขณะที่คู่แข่งทางการค้าอื่นๆ สามารถเพาะเลี้ยงได้เฉพาะปลาสวยงามชนิดที่ออกลูกเป็นตัวเท่านั้น ในด้านแหล่งเงินทุน เนื่องจากภาคการเกษตรเป็นภาคธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูง สถาบันการเงินจึงให้สินเชื่อแก่ธุรกิจอื่นที่มีความเสี่ยงน้อยกว่า ทำให้ภาคการเกษตรมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย ส่งผลให้ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินนอกระบบแทน แต่ปัจจุบัน รัฐบาลได้เข้ามาช่วยเหลือโดยให้กู้ยืมผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์ต่างๆ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น ในส่วนผู้ส่งออก คือ ผู้ส่งออกรายใหญ่ที่ดำเนินธุรกิจมานานไม่มีปัญหาด้านเงินทุน หรือผู้ส่งออกรายใหม่ที่เข้ามาในธุรกิจนี้ แหล่งเงินทุนของบริษัทส่งออก คือ ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการส่งอออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะมีความได้เปรียบประเทศคู่แข่งในเรื่องแหล่งเพาะเลี้ยงแต่ก็ยังมีข้อเสียเปรียบทางด้านปัจจัยการผลิต ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลงทำให้ปลาสวยงามบางชนิดที่จับจากธรรมชาติลดน้อยลงเรื่อย ๆ เกษตรกรรายย่อยมักที่จะเลือกเพาะเลี้ยงปลาสวยงามเพียงไม่กี่ประเภท ตามความต้องการของตลาดในขณะนั้น ทำให้ปริมาณผลผลิตไม่สม่ำเสมอและไม่มากพอที่จะส่งออกไปยังต่างประเทศได้ ผู้เพาะเลี้ยงยังขาดแหล่งข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตแบบใหม่ ๆ ในการเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม นอกจากนั้น ความหลากหลายของสายพันธ์ยังมีจำกัด เนื่องจากขาดความรู้และเทคนิคในการคัดเลือกและปรับปรุงสายพันธุ์ ทำให้ผลผลิตปลาไม่ได้มาตรฐานตามที่ตลาดต้องการ

ดังนั้นหากประเทศไทยสามารถพัฒนาปัจจัยการผลิตให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น ย่อมส่งผลให้ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น

4.3.2 สภาพอุปสงค์ในประเทศ (Demand Condition)

ความต้องการหรืออุปสงค์ภายในประเทศเป็นปัจจัยที่สามารถสร้างหรือก่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมได้ เพราะอุปสงค์หรือความต้องการภายในประเทศจะเป็นแรงผลักดันให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวเพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภค และส่งผลให้เกิดการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม

สำหรับอุปสงค์ของอุตสาหกรรมปลาสวยงามภายในประเทศของไทย พบว่า ความต้องการภายในประเทศน้อย เนื่องจากประเทศไทยมีการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามที่เน้นการผลิตเพื่อส่งออกเป็นหลัก โดยผลผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 ส่งออกจำหน่ายต่างประเทศ และจำหน่ายภายในประเทศเพียงร้อยละ 10 สำหรับผู้บริโภคภายในประเทศส่วนใหญ่ยังคงมีความพิถีพิถันน้อย ไม่ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพ และมาตรฐานสินค้า เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ มี

พื้นฐานทางวัฒนธรรมที่มีความประนีประนอมสูง อย่างไรก็ตาม ผู้บริโภคภายในประเทศมีอำนาจซื้อเพียงพอที่จะเปลี่ยนซื้อสินค้ารูปแบบใหม่ๆ ได้บ่อยๆ เนื่องจากปลาสวยงามนั้น มีระดับราคาที่ถือว่าอยู่ในระดับน้อยเมื่อเทียบกับราคาของสัตว์เลี้ยงชนิดอื่นๆ สำหรับประเทศไทยนั้น ปัจจัยที่ผลักดันให้ธุรกิจปรับปรุงประสิทธิภาพ และมาตรฐาน ส่วนใหญ่มาจากอุปสงค์ของต่างประเทศ

ดังนั้นอุปสงค์ภายในประเทศจึงไม่มีพลังผลักดันในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันส่งออกปลาสวยงามของไทยมากนัก และการที่ประเทศไทยเน้นการผลิตปลาสวยงามเพื่อการส่งออกเป็นหลัก ลักษณะอุปสงค์ของผู้บริโภคต่างประเทศจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงมากกว่าอุปสงค์ภายในประเทศ

4.3.3 อุตสาหกรรมที่สนับสนุนและเกี่ยวเนื่อง (Supporting and Related Industries)

อุตสาหกรรมที่สนับสนุนและเกี่ยวเนื่องเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะหากอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกันมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จะทำให้เกิดความได้เปรียบเชิงแข่งขันสูงและสามารถดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศได้ดี เมื่อพิจารณาถึงอุตสาหกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจต้นน้ำและปลายน้ำของธุรกิจปลาสวยงาม ได้แก่ ธุรกิจเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม ธุรกิจขนส่งทางอากาศ โรงงาน ผู้ประกอบธุรกิจการส่งออกและนำเข้า สถาบันการศึกษา สมาคมและหน่วยงานทางด้านประมง เป็นต้น ประเทศไทยมีธุรกิจเพาะเลี้ยงปลาสวยงามที่มีโครงสร้างค่อนข้างเข้มแข็ง เนื่องจากผู้ผลิตสามารถผลิตปลาสวยงามได้สม่ำเสมอ มีคุณภาพ และตรงตามความต้องการของลูกค้า ในปัจจุบันมีผู้ส่งออกที่เกี่ยวข้องในธุรกิจปลาสวยงามประมาณ 60 บริษัท และมีการกระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ทำให้ช่องทางการติดต่อสื่อสาน และการขนส่ง สะดวกและรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการส่งออกปลาสวยงามมีเพียงไม่กี่หน่วยงาน เช่น สถาบันวิจัยสัตว์น้ำสวยงามและพรรณไม้น้ำ กรมส่งเสริมกาส่งออก เป็นต้น ส่วนใหญ่บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าว จะให้การสนับสนุนในด้านการเพาะเลี้ยง พัฒนาพันธุ์ปลา ให้การอบรม รวมถึงส่งเสริมความรู้ในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับปลาสวยงาม ดังแสดงในตาราง 4.12

ตารางที่ 4.12

บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวกับธุรกิจปลาสวยงาม

ชื่อ	หน้าที่
สถาบันวิจัยสัตว์น้ำสวยงามและพรรณไม้น้ำ	ด้านการเพาะพันธุ์ปลา พันธุ์ไม้น้ำ และพัฒนาธุรกิจปลาสวยงาม จัดอบรมส่งเสริมความรู้กับเกษตรกรด้านการเลี้ยงปลารวมถึงส่งเสริมการส่งออก
กรมส่งเสริมกาส่งออก	ส่งเสริมการประกอบอาชีพ ประสานงานระหว่างเกษตรกรกับกลุ่มสหกรณ์ต่างๆ ในแต่ละพื้นที่
กรชลประทาน	อำนวยความสะดวกในเรื่องน้ำให้แก่เกษตรกรในแหล่งที่มีการเพาะเลี้ยง
การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	ให้ความสะดวกในในด้านไฟฟ้าในแหล่งที่มีการเพาะเลี้ยง
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	ให้สินเชื่อแก่เกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย

ที่มา : สถาบันพัฒนาปลาสวยงามและพรรณไม้น้ำ

ดังนั้น การที่ประเทศใดจะได้เปรียบในการแข่งขันนั้น จะต้องทำให้อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนมีการร่วมมือประสานงานซึ่งกันและกัน ตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เพื่อที่จะทำให้อุตสาหกรรมเหล่านี้เกื้อหนุนกันและสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3.4 กลยุทธ์โครงสร้างและสภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมในประเทศ (Firm Strategy Structure and Rivalry)

ธุรกิจส่งออกปลาสวยงามของไทย ผู้ส่งออกส่วนใหญ่ทำการแข่งขันทางด้านราคามากกว่าการแข่งขันทางด้านคุณภาพ แต่การใช้กลยุทธ์ทางด้านราคาจะต้องอาศัยความได้เปรียบในเรื่องต้นทุน ซึ่งถ้าหากเทียบกับคู่แข่งที่สำคัญของไทยนั่นคือ สิงคโปร์ แล้วพบว่า สิงคโปร์มีต้นทุนค่าขนส่งต่ำกว่าประเทศไทย ทำให้สิงคโปร์สามารถขายในราคาที่ต่ำกว่าประเทศคู่แข่งได้ ดังนั้นจึงทำให้ไทยเสียเปรียบสิงคโปร์ในด้านนี้ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังสามารถใช้กลยุทธ์ด้านราคาได้ดี หากไม่ได้เปรียบเทียบกับสิงคโปร์ เพราะสามารถตั้งราคาต่ำกว่าคู่แข่งขันรายอื่นได้ เนื่องจากประเทศไทยยังมีความได้เปรียบในเรื่องต้นทุนการผลิต

ตัวผลิตภัณฑ์เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่ธุรกิจปลาสวยงามของไทยควรให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพสินค้า ซึ่งบริษัทส่งออกควรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ปลาสวยงามที่ส่งออกควรเป็นปลาที่มีความสมบูรณ์ตามลักษณะของปลาแต่ละชนิด แต่ละสายพันธุ์ และสาเหตุที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เนื่องจาก หากผู้ส่งออกส่งปลาไปถึงมือลูกค้าแล้วปลาตายก็จะทำให้ลูกค้าขาดความเชื่อถือในตัวบริษัท ส่งผลให้บริษัทเสียชื่อเสียงและสูญเสียรายได้ ความหลากหลายของสายพันธุ์ปลาก็เป็นส่วนสำคัญอีกประการหนึ่ง เนื่องจากปลาสวยงามมีความคล้ายคลึงกับสินค้าแฟชั่น อื่นๆ เช่นเสื้อผ้า กระเป๋า เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อสร้างความแตกต่างระหว่างสินค้าของไทยและประเทศคู่แข่ง

นอกจากนี้ กลยุทธ์ที่สำคัญอีกประการคือ การส่งเสริมการขาย ธุรกิจส่งออกปลาสวยงามต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้าได้รับรู้ ไม่ว่าจะเป็นการลงโฆษณาในนิตยสารต่างๆ เกี่ยวกับปลาสวยงามเพื่อให้เป็นที่รู้จักในวงการปลาสวยงามระดับประเทศ ได้แก่ Journal of the world aquaculture society, Pet Internation Magazine เป็นต้น การออกแสดงและการส่งปลาเข้าประกวดในงานนิทรรศการปลาสวยงามระดับประเทศ ซึ่งประเทศที่จัดงานเหล่านี้ ได้แก่ สิงคโปร์ เยอรมัน สหรัฐอเมริกา และอิตาลี เพื่อให้เป็นที่รู้จักและสร้างภาพพจน์ที่ดี เพื่อให้ลูกค้าในต่างประเทศได้เห็นศักยภาพและสิทธิภาพของผู้ประกอบการไทยมากยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่า กลยุทธ์โครงสร้างการจัดองค์การ การบริหารงาน จะส่งผลต่อลักษณะอุตสาหกรรมซึ่งจะมีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

4.3.5 รัฐบาล (Government)

ในอดีต รัฐบาลไม่ได้ให้ความสนใจในอุตสาหกรรมส่งออกปลาสวยงามมากนัก เนื่องจากเมื่อเทียบสัดส่วนมูลค่าการส่งออกกับสินค้าเกษตรตัวอื่น ไม่ว่าจะเป็น ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง อาหาร น้ำตาล ล้วนแต่มีมูลค่าการส่งออกมากกว่าปลาสวยงามมาก แต่ในปัจจุบันความต้องการปลาสวยงามมีมากขึ้น มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของประเทศไทยก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ประกอบกับอุปทานมีไม่เพียงพอต่อความต้องการปลาสวยงามในตลาดโลก ดังนั้น รัฐบาลจึงเริ่มเล็งเห็นความสำคัญของอุตสาหกรรมส่งออกปลาสวยงาม ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งออกปลาสวยงาม โดยตั้งเป้าว่าในปี 2553 มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามจะเพิ่มขึ้นเป็น 2,000 ล้านบาท ซึ่งเน้นให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเช่นเดียวกับที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นแหล่งผลิตและส่งออกปลาสวยงามของไทย โดยเตรียมขยายโครงการส่งออกปลาสวยงามไปยังจังหวัดพิจิตร เนื่องจากมีความพร้อมในด้านแหล่งน้ำ และความหลากหลายของพันธุ์ปลาน้ำจืดสวยงาม รวมทั้งมีการกำหนดนโยบายที่จะ

พัฒนาธุรกิจการส่งออกปลาสวยงามเพื่อผลักดันให้ประเทศไทยก้าวหน้าขึ้นเป็นศูนย์กลางการส่งออกปลาสวยงามของภูมิภาค ดังนั้นจึงได้จัดสร้างศูนย์ส่งออกและตลาดกลางปลาสวยงามที่บางขันธ์ ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์ให้ศูนย์ส่งออกเป็นจุดรวมในพื้นที่เดียวกันที่สามารถเอื้อต่อธุรกิจส่งออกได้อย่างเบ็ดเสร็จ (One stop service) และตลาดกลางปลาสวยงาม เป็นศูนย์กลางการซื้อขายที่สนับสนุนและขยายธุรกิจการส่งออก นอกจากนี้ รัฐบาลยังให้กรมประมงดำเนินยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลักดังนี้

1. ปรับโครงสร้างองค์กร เน้นปรับปรุงข้อกฎหมาย และเงื่อนไขทางการค้าให้สอดคล้องกับมาตรฐานของประเทศผู้นำเข้า

2. เพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพการผลิต เน้นส่งเสริมความรู้เรื่องกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐานควบคู่ไปกับการพัฒนาสายพันธุ์ปลาใหม่ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทย

3. การขยายตลาดส่งออก โดยการพัฒนาและเชื่อมต่อระบบฐานข้อมูลสารสนเทศทั้งระบบ เพื่อให้เกษตรกรสามารถติดตามความเคลื่อนไหวของตลาด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนอุตสาหกรรมส่งออกปลาสวยงาม แต่ก็ยังมีปัจจัยที่ทำให้อุตสาหกรรมส่งออกปลาสวยงามไม่พัฒนาเท่าที่ควร เช่น ขั้นตอนการทำงานของภาครัฐ เนื่องจากการส่งออกปลาสวยงามไปบางประเทศ ต้องใช้ใบรับรองสุขภาพสัตว์ น้ำ แต่ขั้นตอนกระบวนการขอใบรับรองสุขภาพสัตว์น้ำจากกรมประมงก่อนที่จะส่งออก ค่อนข้างที่จะมีระเบียบและขั้นตอนที่ยุ่งยาก นอกจากนี้ อุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ไทยยังเป็นรองหลายประเทศในการผลิตและส่งออกปลาสวยงาม คือ ระเบียบและกฎหมายการนำเข้าปลาบางสายพันธุ์เพื่อมาเพาะพันธุ์ภายในประเทศก่อนส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ เนื่องจากในปัจจุบัน การนำเข้าพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ปลาสวยงามนั้น ต้องเสียภาษีสูงถึงร้อยละ 60 ซึ่งหากรัฐบาลมีการปรับลดภาษีก็จะมีส่วนช่วยในการปรับปรุงพันธุ์ปลาสวยงามของไทยให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นรัฐบาลควรมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาธุรกิจปลาสวยงามอย่างชัดเจน ในด้านบทบาทที่จะเอื้อต่อการส่งเสริมพัฒนาธุรกิจปลาสวยงาม นับว่าจะช่วยเพิ่มทั้งปริมาณและมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามให้เป็นสินค้าเกษตรที่มีแนวโน้มสดใส เนื่องจากจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออกปลาสวยงามของประเทศไทย

4.3.6 โอกาสหรือเหตุสุดวิสัย (Chance)

โอกาสหรือเหตุสุดวิสัยเป็นปัจจัยภายนอกที่อยู่นอกเหนือการควบคุมซึ่งมีผลต่อความได้เปรียบเชิงแข่งขันของอุตสาหกรรมภายในประเทศ เช่น ภัยธรรมชาติ สงคราม วิกฤตการณ์

น้ำมัน ตลาดการเงินของโลก การเพิ่มสูงขึ้นมากอย่างกะทันหันของอุปสงค์โลก และการเมือง เป็นต้น ในอดีต ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมส่งออกปลาสวยงามของไทยมากที่สุดคือ การเกิดภัยธรรมชาติ เช่น พายุ น้ำท่วม ซึ่งสาเหตุต่างๆ เหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อการเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม แหล่งอาหาร ทำให้เกิดความเสียหายต่อตัวผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดโรคระบาด เป็นต้น นอกจากนั้น การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะการชะลอตัวทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย อย่าง สหรัฐอเมริกา ก็ทำให้กำลังซื้อของผู้บริโภคในประเทศเหล่านี้จะลดลงและส่งผลต่อเนื่องให้ความต้องการนำเข้าปลาสวยงามจากไทยลดลงด้วย ปัญหาวิกฤตราคาน้ำมัน และราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากมีส่วนอย่างมากในการทำให้อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกชะลอตัวลง เป็นผลให้กำลังซื้อของผู้บริโภคในต่างประเทศลดลง

จากผลการวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ ส่วนแบ่งตลาดคงที่ และแบบจำลอง Diamond Model เพื่อศึกษาความสามารถในการส่งออกปลาสวยงามของประเทศไทย แล้ว พบว่า แม้ว่าประเทศไทยจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าปลาสวยงาม เนื่องจากมีค่า RCA มากกว่า 1 แต่ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบนั้น ยังขาดข้อด้อย คือ ผลการกระจายตลาดมีค่าติดลบ แสดงให้เห็นว่า ไทยส่งออกปลาสวยงามไปยังตลาดที่มีอัตราการนำเข้าสูง อย่างสหภาพยุโรปไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจาก แม้ว่าในตลาดสหภาพยุโรปนี้จะไม่มีการเก็บภาษีนำเข้าในสินค้าปลาสวยงาม แต่เนื่องจาก ขณะนี้สหภาพยุโรปได้ปรับกฎเกณฑ์ใหม่ในการควบคุมการนำเข้าปลาสวยงาม โดยกฎเกณฑ์ใหม่กำหนดให้มีความเข้มงวดในการนำเข้าปลาสวยงาม ประเภทปลาตระกูล Cyprinidae เช่น ปลาทอง ปลาคาร์พ ปลาจีน ที่มีโอกาสติดเชื้อโรคเอสวีซีวี (SVCV) และโรคเคเอชวี (KHV) ทำให้การส่งออกปลาสวยงามของไทยไปยังสหภาพยุโรปมีความยุ่งยากมากขึ้น ประกอบกับผู้ประกอบการส่งออกปลาสวยงามของไทยยังไม่มีความรู้อย่างชัดเจนในเรื่องกฎหมายต่างๆ เนื่องจากรัฐบาลยังให้การสนับสนุนในเรื่องนี้ไม่เพียงพอ

ดังนั้น หากต้องการให้ไทยมีศักยภาพในการส่งออกปลาสวยงามมากขึ้น รัฐบาลควรปรับปรุงหรือให้การสนับสนุนในด้านกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงมาตรการกีดกันการค้าด้านภาษีและมิใช่ภาษี เพื่อให้สอดคล้องกับตลาดโลก